

BOMEN- WANDELROUTE GEMEENTE EELDE

INLEIDING

Eelde bloemendorp, Eelde bomendorp!

Bomen bepalen voor een belangrijk deel het gezicht van Eelde. Dat valt iedereen die met onze gemeente kennismaakt direct op.

De inwoners zijn zich er misschien niet zo van bewust.

Om dit karakteristieke aspect van Eelde onder de aandacht te brengen is deze bomenroute gemaakt. Een wandeling van ongeveer 3 km (1 à 1½ uur) voert langs veel verschillende bomen, grote en kleine, gewone en bijzondere, gemeente- en particuliere bomen. Een deel van de route gaat door het landgoed De Braak.

Van 28 bomen, die in de tekst genummerd zijn, wordt een beschrijving gegeven. Tussen die beschrijvingen leest u welke weg u moet volgen.

De route en de boomnummers staan ook aangegeven op de kaart achter in dit boekje.

Een plezierige wandeling, in welk jaargetijde dan ook, toegewenst!

BOMENWANDELROUTE GEMEENTE EELDE

De wandeling begint bij de parkeerplaats opzij van het gemeentehuis aan de Prinses Beatrixlaan. Hier staat de eerste boom van de bomenwandelroute.

1. Leilinde (*Tilia vulgaris*)

De parkeerplaats is verfraaid met een scherm van leilinden. Een leilinde is een 'normale' linde die door leiden en snoeien haar bijzondere vorm krijgt. Als dit onderhoud stopt, krijgt de boom haar normale vorm terug.

Evenals de knotlinde staat de leilinde vaak voor boerderijen en voorname huizen als een soort zonwering (b.v. voor het oude gemeentehuis, het z.g. Schultenhuis, aan de Hoofdweg).

Op de wandeltocht zult u veel lindebomen zien. Een beschrijving ervan vindt u bij nr. 13.

Vanaf de parkeerplaats wandelt u de Prinses Beatrixlaan in, richting Vosbergen. Vervolgens slaat u linksaf de Wethouder Camphuyslaan in. Voordat u de hoek omgaat kunt u zien hoe snel de bomen en struiken groeien die op boomfeestdag 1985 achter de parkeerplaats aan de Prinses Irenelaan geplant zijn. De Wethouder Camphuyslaan zou ook Berkenlaan kunnen heten. In deze korte laan staan minstens twintig berken.

2. Ruwe berk (*Betula pendula*)

Zachte berk (*Betula pubescens*)

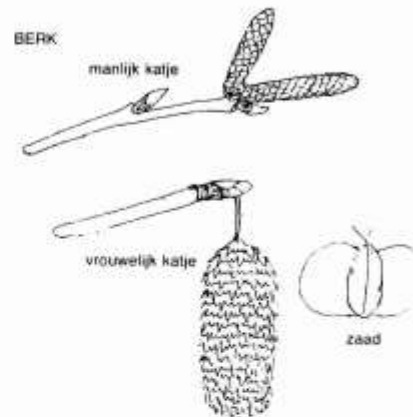
In de natuur komen vaak kruisingen voor van deze twee soorten, hoewel de zachte berk op vochtiger plaatsen, zoals vennen en moerassen, groeit dan de ruwe berk. De ruwe berk verkiest hoge, droge heidevelden, bosranden en houtwallen.

Ook berken in tuinen zijn soms moeilijk te determineren. De berken in de Wethouder Camphuyslaan zien er wat stijf uit door de opgaande takken. Dit zou betekenen dat het zachte berken zijn, met zacht behaarde jonge twijgen en bladeren. Een ruwe berk, met wratjes op de takken, laat z'n dunne lange twijgen hangen.

's Winters is de berk gemakkelijk te herkennen aan de witte schors die bij oudere bomen barst. Vanaf de voet ont-

staan dan donker gekleurde groeven.

De boom heeft manlijke en vrouwelijke katjes. De zaden, een soort mini-zweefvliegtuigjes, worden door de wind verspreid en zijn zo talrijk dat vaak de bodem en de omringende planten ermee zijn bedekt.

Van de soepele twijgen worden bezems gemaakt en roeden die in de sauna gebruikt worden.

Als u een berk wilt snoeien, kunt u dat beter niet in het voorjaar doen. De opwaartse sapstroom is dan zo sterk dat de berk dood kan 'bloeden'.

Vroeger beschouwde men het berkesap als een magische drank. Twee andere verschijnselen die de berk iets geheimzinnigs geven zijn de heksenbezems en de vliegenzwammen, soms in heksenkringvorm, die vaak in en om de berk voorkomen. Heksenbezems ontstaan door een schimmel die de knop aantast. Daardoor brengt deze geen tak met blaadjes voort, maar een wirwar van kale takjes, lijkend op een bezem.

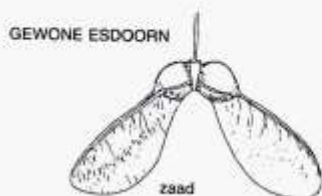
Een berk in de luin betekent dat men vooral in de winter veel vogels ziet fourageren zoals sijsjes, barmsijsjes en mezen.

Aan het eind van de laan, rechts op de hoek, staat een 3-stammige esdoorn.

3. Gewone esdoorn of ahorn (*Acer pseudoplatanus*)

De Latijnse naam geeft aan dat de boom, wat z'n bladvorm betreft, op een plataan lijkt.

De gewone esdoorn is een snelle groeier die zich op alle open gronden thuisvoelt. Als u een exemplaar in of bij uw tuin hebt staan, merkt u wel dat hij zich erg gemakkelijk uitzaait.

De vleugeltjesvruchten zijn u waarschijnlijk wel bekend. Het wit-gele hout wordt gebruikt voor de fabricage van meubels en parket. Het is ook geschikt om er fluiten en violen van te maken.

In Amerika en Canada wordt van het suikerhoudende sap van de z.g. Sugar Maples snoepgoed bereid.

Bij de voorste stam ziet u dat het prikkeldraad dat vroeger langs de boom liep, in de boom gegroeid is. Hetzelfde kan gebeuren als u boombanden niet tijdig verwijdert.

U slaat linksaf de Bähler Boermalaan in, één van de karakteristieke eikenlanen in de gemeente Eelde.

4. Zomereik (*Quercus robur*)

Voordat op de Drentse zandgronden mensen woonden, waren er al eikenbossen. Nu treffen we eiken niet alleen in bossen aan, maar ook in houtwallen en langs wegen en lanen. In bekende namen als Ekkel en Eekwal vinden we de eik terug.

De eik is een sterke, langzaam groeiende boom die meer dan 1000 jaar oud kan worden. Deze eiken langs de Bähler Boermalaan kunnen met hun leeftijd van 100 jaar nog lange tijd mee. De plantsoendienst houdt zich daarom bezig met het verzorgen van wonden en het verwijderen van dood hout. Dat gebeurt ook elders in de gemeente.

Pas in mei komen de bladeren aan de eik. Ongeveer twee weken daarna bloeit hij met hangende manlijke katjes en met vrouwelijke katjes, die uitgroeien tot de bekende eikels.

Waar eiken staan, zijn ook veel dieren te vinden. In de ruwe schors en op de bladeren leven vele soorten insecten die weer insecten etende vogels aantrekken (o.a. mezen, boomkruipers).

De eikels worden graag gegeten door Vlaamse gaaien en door wild. De eik biedt ook veel nestgelegenheid.

Het hout is duurzaam en wordt gebruikt in de scheepsbouw en in de meubelindustrie.

Om de volgende boom te bekijken, steekt u de laan over en gaat u het paadje in, rechts van peuterspeelzaal 't Klain Grut' (tegenover het politiebureau). Rechts van de fietsenrekken torent fier een grote hulst.

5. Scherpe hulst (*Ilex aquifolium*)

Menig dorpsgenoot heeft hier vroeger, toen het gymnastiek-/zweminstructiegebouw nog kleuterschool was, onder het stekelig bladerdak gespeeld. Ook de peuters van nu verstopten zich graag in dat geheimzinnige donkere hol.

Evenals de eik is de hulst inheems. Hij komt in Drenthe vaak voor als ondergroei in bossen.

De meeste soorten hulst zijn tweehuizig. Dat wil zeggen dat er manlijke én vrouwelijke bomen zijn. Vrouwelijke bomen kunnen alleen bessen dragen als er manlijke in de buurt staan. De met bessen bezette takken zijn vooral rond Kerstmis een gewild artikel in de bloemenhandel. Maar ook vogels hebben grote belangstelling voor de hulst: ze eten de bessen graag.

Het hout van de hulst is groenachtig-wit van kleur en is geschikt voor houtdraaiwerk, bijvoorbeeld schaakstukken.

Als u bent teruggekeerd naar de Bähler Boermalaan wandelt u deze uit, richting Hoofdweg, naar een lommerrijk gedeelte. Links van de oprit van het hoekhuis nr. 2a staat een robuuste paardekastanje.

6. Paardekastanje (*Aesculus hippocastanum*)

De paardekastanje komt oorspronkelijk uit Griekenland en is hier in de loop van de 16^e eeuw ingevoerd.

's Winters is de kastanje gemakkelijk te herkennen aan de dikke knoppen en aan de stam met grote omkrullende schilfers bast. Ook de takken die in S-vorm hangen, vormen een goed herkenningsteken. Kastanjes bloeien meestal overvloedig en opvallend met z.g. kaarsen.

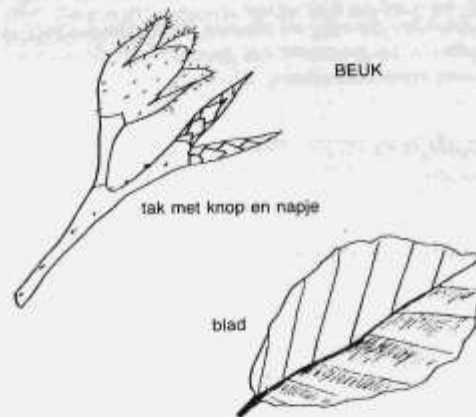
De vruchten zijn bij kinderen zeer in trek. Om vernielingen en overlast voor het verkeer te vermijden, worden langs wegen en straten vaak steriele kastanjes aangeplant die wel bloeien maar geen vrucht dragen.

De volgende boom, buurman van de kastanje, herkent u misschien al van de omslagfoto: 'de beuk bij de Kei', een zeer markante boom op een even karakteristieke plek in de gemeente.

7. Beuk (*Fagus sylvatica*)

Ook in andere grote tuinen treft u de groene én de rode beuk vaak aan. De beuken staan daar meestal ruim en hebben dan een grote brede kroon zoals de beuk bij de Kei. De stand van de takken en bladeren is zodanig dat er schermen worden gevormd die weinig licht doorlaten. Onder een beuk is het dan ook heel schaduwrijk; er wil in de

zomer bijna niets onder groeien. Beukenbossen komen voornamelijk voor op niet zure, kalkrijke gronden, bijvoorbeeld op de Veluwezoom en in Zuid-Limburg. Op een ideale groeiplaats kan een beuk ongeveer 300 jaar worden. Meestal mankeert er wel iets aan en dan is een beuk van 150 tot 200 jaar al oud te noemen. Hoe ouder hij wordt, des te meer pukkels en bobbelts er op de stam verschijnen. De aardig pokdalige beuk hier wordt op 150 jaar geschat. Ook de kwetsbaarheid van de beuk is bepalend voor zijn leeftijd. Vooral plotselinge veranderingen in de groeiomstandigheden kan een beuk absoluut niet verdragen. Wijzigingen in de grondwaterstand, aanleg van verharding boven de wortels, kappen van buurbomen (veroorzaakt zonnebrand op de dunne bast) zijn meestal fataal.

Evenals de eik bloeit de beuk met manlijke en vrouwelijke katjes. Uit de vrouwelijke katjes groeien de napjes met de bekende driekantige beukenootjes. Deze bevatten een keelpijn veroorzakende stof. Voor vogels zijn de beukenootjes niet schadelijk. Vooral de vinkachtigen (vinken, kepen) eten er graag van.

Omdat het hout van de beuk niet splintert, is het geschikt voor de fabricage van gereedschap, ijslolliestokjes, speelgoed en meubels.

Vanaf dit punt heeft u een goed gezicht op de drie rode beuken aan de overkant. Omdat ze een aantal jaren geleden op een boommonterende manier gesnoeid zijn, vormen ze een trieste tegenstelling met de 'Keibeuk'.

U gaat nu rechtsaf de Hoofdweg op.

Oude foto's laten zien dat de Hoofdweg vroeger omzoomd was door eiken. Langzamerhand elste het verkeer steeds meer ruimte, zodat de eiken voor een groot deel verdwenen. Dan blijven de bomen in particuliere tuinen over om het beeld te bepalen en om de ruimte te breken. Als bomen nagenoeg ontbreken of klein zijn, maakt dat een kale indruk, zoals op dit stuk Hoofdweg.

De zilverlinden die voor de nieuwe Albert Heijnvestiging geplant zijn, zullen in de toekomst het aanzien van dit gedeelte van de Hoofdweg sterk verbeteren.

In de voortuin van huis nr. 203 staat een kleine berkesoort, nl. een prieelberk.

8. Prieelberk (Betula pendula 'Youngii')

De prieelberk is eigenlijk een treurberk met een niet doorlopende stam. De brede grillige kroon wordt gevormd door op de kwekerij 'hoog te veredelen'. Deze decoratieve boom wordt vaak in tuinen aangeplant. Zie nr. 2 voor een beschrijving van de ruwe berk (Betula pendula).

U loopt verder tot aan het winkelcentrum Centraal. Bij de winkels staat een aantal kleine bomen.

9. Bolesdoorn (Acer platanoïdes 'Globosum')

De bolesdoorn is een kleine boom met een afgeplatte bolvormige dichte kroon, die zeer breed kan worden. De ruimte die de boom hier geboden wordt zal in de toekomst niet voldoende zijn.

Voor de Bondsspaarbank staat een stijve haagbeuk.

10. Stijve haagbeuk (Carpinus betulus 'Fastigiata')

Deze variëteit van de gewone haagbeuk groeit vrij snel tot een hoogte van \pm 10 meter. U ziet veel schuin opgaande takken en een dichte kroon. Eerst is de kroon smal, maar hij zakt later uit en wordt dan even breed als hoog(!). Een beschrijving van de gewone haagbeuk vindt u bij nr. 20.

U verlaat het winkelcentrum en wandelt verder de Hoofdweg af. Vanaf het kruispunt Duinstraat/Hoofdweg/Vennerstraat ligt een boomrijk stuk Hoofdweg voor u. Ziet u links op de hoek van de Vennerstraat de prachtige knotlinde voor het pand van Hagenou? U steekt de Duinstraat over en wandelt verder tot Hoofdweg nr. 225. Daar valt u waarschijnlijk een berkesoort op met een bijzonder witte bast.

11. Betula jacquemontii.

Deze berk moet het zonder Nederlandse naam stellen. Hij komt dan ook uit de Himalaya. Op latere leeftijd, als hij ongeveer 15 meter hoog is, zakt de brede kroon uit. Op deze standplaats zal dat geen problemen geven.

Dankzij o.a. een aantal beuken, linden en een schitterende es in een paar particuliere tuinen is het hier bijzonder lommerrijk. Als u ongeveer 10 meter verder loopt, is vanaf deze kant goed te zien dat een aantal beuken in de tuin van huize Java aan de overkant (nr. 232) vroeger geknot is. U wandelt verder naar Hoofdweg nr. 237. Rechts in de voortuin staat een blauwe ceder.

12. Blauwe Atlasceder (Cedrus atlantica 'Glauca')

Ongeveer 140 jaar geleden werd de ceder ingevoerd vanuit het Atlasgebergte in Algerije. Hij wordt meestal als solitair aangeplant. Bij het kiezen van de standplaats wordt vaak vergeten dat de uiteindelijke breedte ongeveer 15 meter wordt bij een hoogte van 25 meter. Deze ceder heeft voldoende ruimte.

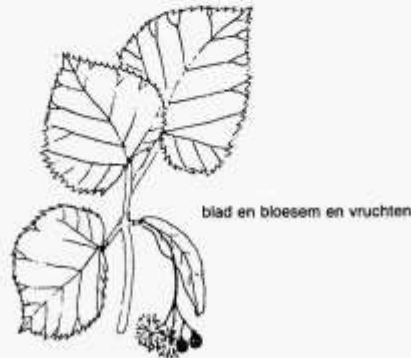
Bij huis nr. 241 staat rechts op de hoek van de tuin een prachtige jonge linde.

13. Hollandse linde (*Tilia vulgaris*)

Van oudsher is de linde in ons land veel aangeplant, langs wegen en lanen, op pleinen, bij boerderijen en in tuinen. Vaak vormden speciale gebeurtenissen zoals geboorten of herdenkingen de aanleiding hiertoe (een gebruik om in ere te herstellen?). Immers, aan de linde werd veel goeds toegeschreven: hij was onder meer beschermer van huis en haard. Bovendien kan de linde een hoge leeftijd bereiken. Een leeftijd van 700 - 1000 jaar is goed haalbaar!

In Paterswolde staat een bejaarde 500 jarige met een diameter van liefst 3 meter. Hij staat, verscholen schuin achter het ANWB-bord bij de kruising Hoofdweg/Meerweg, op het terrein van Noordwijk. De linde waarbij u zich nu bevindt, kan nog honderden jaren de Hoofdweg sieren. Vooral als hij uitgegroeid is. Hij zal dan ongeveer 40 meter hoog zijn. Opvallend is de hartvorm van de kroon, die terugkomt in het blad en de knoppen.

Bij imkers is de linde zeer geliefd vanwege de bijzondere honing die de lindebloesem via de bijen levert.

De zoete kleverige substantie die uit de boom op de grond en op geparkeerde auto's kan druipen is géén honing, maar honingdauw. Het zijn de suikerhoudende uitwerpselen van bladluizen die veel op linden voorkomen. Een lindensoort die weinig gevoelig voor luis blijkt te zijn is de zil-verlinde (*Tilia tomentosa*). Omdat het hout van de linde vrij zacht is, wordt het gebruikt voor houtsnijwerk en in de papierindustrie.

Vanaf de Kei staan hier en daar tussen het fietspad en de rijbaan rijen kleine bomen, pluimiepen.

14. Pluimiep (*Ulmus glabra 'Exoniensis'*)

Deze pluimiepen zijn nog betrekkelijk jong en door de benarde omstandigheden zullen ze niet zo hard groeien. De kronen zijn nog smal met recht opgaande takken. Als de iepen groter worden zal de kroon uitzakken en zeer breed worden. In de oprijlaan naar het vliegveld kunt u zien hoe breed de pluimiepen worden.

De standplaats aan de Hoofdweg is dus niet zo geschikt.

U wandelt verder de Hoofdweg af langs de heksenbezems in één van de berken van huis nr. 245. Tussen dit huis en huis nr. 247 spreidt een vederesdoorn z'n takken uit.

15. Vederesdoorn of Californische esdoorn (*Acer negundo*)

Deze snelgroeiende struikachtige boom wordt vaak in parken en tuinen aangeplant. De bonte variëteiten verliezen dikwijls hun eigen kenmerken en 'lopen terug naar de soort'.

In deze tuin ziet u ook een aantal ruwe berken met lange hangende en wiegende twijgen (Betula pendula - zie beschrijving nr. 21.

Vervolgens loopt u naar huis nr. 249 waar achter het hekje begraaid met cotoneaster een struikachtige boom met kleine kwartelrijge blaadjes staat, de schijnbeuk.

16. Schijnbeuk (Nothofagus antarctica)

Omdat de vruchten op die van een beuk lijken, wordt deze boom uit Chili schijnbeuk genoemd. Meestal zien we hem als een meerstammige struik die 5 tot 8 meter hoog wordt. Kenmerkend zijn de visgraatachtige stand van de twijgen en de witte dwarsstreepjes (lenticellen) op de donkere takken. Misschien herkent u de schijnbeuk van winkelpromenades. Hij wordt daar vaak in bloembakken geplant.

Op dit drukke punt steekt u over naar het rood betegelde voetpad langs de korte lindenlaan met piepjonge en oudere lindes. U wandelt verder naar de hoofdingang van landgoed De Braak. Links voor de ingang, waar nu het pand van Interproject staat, was vroeger het druk bezochte café Braakzicht. De weg rechts is de oude Hoofdweg van vóór 1935. Op dat stukje vindt u de dikste eik van Eelde!

Voordat u De Braak inwandelt, kunt u eerst enige wetenswaardigheden over De Braak lezen.

De Braak

De Braak, 29 ha. groot, is een oud landgoed dat al van voor 1705 dateert. In dat jaar werd 'de Braecke' door luitenant Egbertus ter Schellhorst doorverkocht aan Lucas Nijssingh. Daarna is het landgoed in handen geweest van verschillende eigenaren onder wie de Groninger burgemeester Lucas Trip en de bekende industrieel W. A. Scholten. In 1920 werd De Braak verkocht aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, die hiermee haar eerste bezitting in het noorden des lands verwierf.

De huidige vorm van De Braak is ten dele ontstaan in 1820 toen de ruwarchitect Roodbaard het landgoed in Engelse landschapsstijl veranderde, in opdracht van de toenmalige eigenaar Abt. Hesselink. Het vroegere huis, dat tussen beide vijvers lag, was in het plan een belangrijk gegeven. De ingang lag daarom ook aan de Vennersteeg. Later, in

1860, werd bij de aanleg van de straatweg Groningen-Eelde over de z.g. Boerdijk, de hoofdingang naar die weg verplaatst. Het huis werd in 1890 afgebroken, van het materiaal werd het tegenwoordige witte opzichtershuis gebouwd. De Braak was vroeger met z'n bos, weiland en vijvers, met z'n doolhof, dwaaituin, hertenkamp en kettingbrug een grote trekpleister en doel van vele uitstapjes. Tegenwoordig wordt er vooral op zondagmiddag veel gewandeld.

In de Braak staan vele soorten loofbomen zoals eik, beuk, linde, kastanje, haagbeuk en berk. Sommige zijn meer dan 175 jaar oud. De aanwezigheid van hulststruiken duidt op een voedselrijke bodem.

Op uw wandeling door De Braak zult u zien dat de ondergroei zeer gevarieerd is: o.a. adelaarsvaren, wijfjesvaren, klein springzaad en klimop.

In het voorjaar trekken de stinzeplanten de aandacht, zoals bosanemoon, holwortel, winteraconiet, wilde hyacint. Stinzeplanten zijn sierplanten die van oudsher bij adellijke landhuizen werden geplant (stins = steenhuis).

De Braak is ook bekend door z'n vogelrijkdom. Misschien hoort u op uw wandeling de rauwe kreten van de reigers of het klaaglijk geroep van de roeken die hier hun kolonies hebben.

Ongeveer 10 meter na de hoofdingang stopt u bij een forse eik die rechts op de fietsenparkeerplaats staat.

17. Amerikaanse eik (Quercus rubra)

De Amerikaanse eik ontleent zijn bekendheid vooral aan de grote, scherpgepunte bladeren die in de herfst prachtig verkleuren. Als jonge boom groeit hij snel. Hij werd in het begin van deze eeuw vaak op armere zandgrond aangeplant als verplegende houtsoort. In plaats van de gegroef-

de stam van de zomereik is die van de Amerikaanse eik glad. Pas op hoge leeftijd wordt de stam onregelmatig. Ook de eikels verschillen van elkaar. De Amerikaanse zijn breder en meer gedrongen met een kleiner dopje.

U volgt verder het hoofdpad. Het tweede pad links, aangegeven door het bordje voetpad, gaat u in. Dit pad volgt u. Na ongeveer 200 meter ziet u rechts een kort paadje naar de vijver. Als u dit paadje inslaat, bevindt zich links van u een bosje met bijzondere bomen.

18. Tulpenboom (Liriodendron tulipifera)

Met de magnolia is de tulpenboom één van de weinige bomen die met grote bloemen bloeien. Geelgroen met oranje bloemen die meer op tulpen dan op lilies lijken (leirion is het Griekse woord voor lolie). De bloeitijd valt in de maanden mei en juni. Om de bloemen te kunnen zien, is het nodig dat u aan de vijverzijde van het bosje omhoog kijkt. De bloemen zitten helemaal in de top van de 25 meter hoge bomen. Hopelijk ligt er een aantal bladeren van de tulpenboom op de grond. Dan kunt u de bijzondere vorm ervan goed bekijken. In de herfst hebben de bladeren een opvallend gele kleur.

TULPENBOOM
blad

Vervolgens wandelt u links om het bosje heen terug naar het pad (zie kaart) en volgt dit pad verder, onder meer langs weelderige rhododendronbossages rechts van u.

Bij de vijsprong gaat u linksaf het pad in met het groengekopte paaltje. Via een beukenpoort komt u bij de ruimte waar zich de doolhof bevindt.

Hier ziet u goed hoe De Braak er van origine in Franse stijl uitzag: de doolhof, de beukenberceau en de rechte paden die alle samenkomen op dit punt. Rechts van de bank voor de doolhof staan in de schaduw van eiken en beuken drie naaldbomen.

19. Taxus (Taxus baccata)

De taxus is één van de weinige naaldbomen die van nature in ons land thuishoren. Hij groeit zeer langzaam en kan naar schatting 1000 tot 1500 jaar oud worden. Bij de Westeuropese volkeren zag men deze altijd groene boom als een symbool van het eeuwige leven en daarom plantte men hem veel op kerkhoven.

Aan de vrouwelijke bomen (de taxus is evenals de hulst tweehuizig) komen rode vruchten die graag door vogels gegeten worden. Alleen de rode zaadhuid is eetbaar; het zaad, de naalden, takken en schors zijn erg giftig voor mensen en warmbloedige dieren (vooral paarden en koeien). Niet voor niets wordt de taxus venijnboom genoemd. Z'n oorspronkelijke naam, ief, is helaas in vergetelheid geraakt.

Het hout van de boom is zeer hard en werd vroeger veel gebruikt voor het maken van hand- en kruisbogen. De taxus laat zich heel goed snoeien. Van die eigenschap werd dankbaar gebruik gemaakt in de tuinkunst van de 17^e eeuw met vele strakke vormen (bollen, piramiden, kubussen). Later werd de stijl wat losser en snoeide men ook henen, pauwen en andere dieren, vooral bij boerderijen.

U kunt zich nu in de doolhof wagen. Velen zijn u voorgegaan want de eerste aanleg dateert al uit het begin van de 18e eeuw. In 1860 werd de doolhof grondig gerestaureerd. Enige jaren geleden bleek opnieuw een restauratie nodig te zijn. In verband met de kosten is hierbij de goedkopere haagbeuk gebruikt in plaats van de beuk. De Braakdoolhof is één van de veertien (!) nog bestaande doolhoven in Nederland.

Bent u eruit? De bank noodt u om op verhaal te komen en te lezen over de haag die u op een dwaalspoor bracht, de haagbeuk.

20. Haagbeuk (*Carpinus betulus*)

Anders dan de Nederlandse naam doet vermoeden is de haagbeuk geen familie van de beuk, wel familie van berk, els en hazelaar. Als boom is de haagbeuk op oudere leeftijd goed van de beuk te onderscheiden door de donkere kleur van de schors, maar vooral door het gebobbelde profiel van de stam, alsof die uit meerdere samengegroeide stammetjes bestaat.

Ais haag lijken haagbeuk en beuk veel op elkaar. Bij het bekijken van het blad en de knoppen ziet u duidelijk verschillen: de haagbeuk heeft getande en genotde bladeren. De knoppen zijn ronder dan de puntige van de beuk (zie tek. boomnr. 7). Om het verschil duidelijk te zien, kunt u de haagbeuk van de doolhof vergelijken met de beukenhaag van de berceau achter de doolhof.

HAAGBEUK

tak met knoppen en blad

Haagbeuken groeien van nature in Nederland, vooral in het oosten en het zuiden. In het Bentheimer Urwald, vlak over de Twents-Duitse grens, kunt u zeer bizar gevormde haagbeuken in trollen gedaantes bewonderen. Er zijn daar ook haagbeuk ruïnes van wel drie eeuwen oud!

Vanaf de bank wandelt u het pad in waar het paaltje met de groene kop staat, naar de bijzondere beukenberceau.

Een berceau is een wandelpad dat door een loofgewelf overdekt is. Al in de Middeleeuwen werden berceaus aangelegd in klooster- en kasteeltuinen. Deze berceau met beukengewelf

stamt uit de 18^e eeuw. Aan de oostzijde wordt hij gerestaureerd. Om meer licht te krijgen is een strookje bos gekapt.

U gaat linksaf de berceau in en schrijft genietend naar het einde van de loofgang. Vervolgens gaat u het 'bruggetje' over en slaat linksaf naar de uitgang aan de Vennerstraat (ziet u dat het pad rechtsaf een 'lindenlaan' is?). U steekt de weg over en wandelt rechtsaf tot de hoek. Vervolgens gaat u linksaf de Hooiweg op.

Vroeger was de Hooiweg de weg waarover het hooi uit de made-landen (hooilanden) bij het Eelderdiep naar de boerderijen vervoerd werd. Het is nu een van de 'hoofdwegen' van de gemeente, waarlangs nog veel eiken staan. De knotlinden die u hier en daar zult zien, wijzen er op dat hier vroeger boerderijen stonden.

Na de knotlinde bij huis nr. 205 staat er een andere geknotte boom bij huis nr. 203, namelijk een knotacacia. Enige jaren geleden is de acacia geknot toen de boom te groot en te breed dreigde te worden. In de Vennerstraat staat voor het complex lage huisjes ook een aantal grillig gevormde knotacacia's (zie voor een beschrijving van de acacia nr. 27).

Verder lopend naar het buurhuis nr. 201 wordt uw hoofd bijna geraakt door de takken van een struikachtige boom die vaak in tuinen aangeplant wordt.

21. Fluweelboom of azijnboom (*Rhus typhina*)

De naam fluweelboom hoeft geen verklaring als u de jonge takken en bladstelen goed bekijkt. Niet alleen de prachtige herfstkleur van de bladeren en de karmijnrode vruchtkolven, maar ook de decoratieve vorm is de reden van het aanplanten.

Al in de 17^e eeuw werd de fluweelboom vanuit Noord-Amerika ingevoerd in Europa.

Vlak achter de fluweelboom staat een blauwe atlasceder. U wandelt verder, langs een drietal knotlinden en langs een hoge meidoornhaag (huis nr. 189). Aan de overzijde ziet u de jonge eikenaanplant, die de Hooiweg als eikenlaan moet behouden. Bij de tuin van nr. 177 staat u voor een levend fossiel.

22. Watercypres (*Metasequoia glyptostroboides*)

Pas in 1941 werd deze bladverliezende conifeer in China ontdekt. Voordien was hij alleen als fossiele plant bekend. Nu behoort hij tot het standaardassortiment, omdat hij gemakkelijk te kweken is en snel groeit. De watercypres lijkt op de moerascypres (*Taxodium*) maar heeft tegenoverstaande knoppen en takken. Bovendien krijgt de moerascypres, als hij op moerassige grond geplant is, boven de grond uitstekende z.g. kniewortels. In de herfst blijven de bruin geworden naalden aan de boom tot de temperatuur in de buurt van het vriespunt komt. Als de kritieke temperatuur is bereikt, laat de boom in één nacht al zijn naalden vallen.

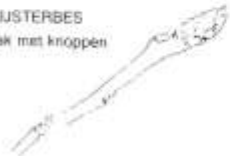
Een schrille tegenstelling tot het levende fossiel vormt het parkeer- en glasbakkenlandschap van nu aan de overkant. Hier zou een forse boom goed kunnen doen.

U wandelt verder tot huis nr. 171. Tussen de weg en het voetpad staan op het gras twee kleine bomen.

23. Gewone lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)

Deze boompjes zijn cultuurvariëteiten van de lijsterbes die vaak in bossen en houtwallen op arme gronden in Nederland wordt aangetroffen. 's Zomers is hij goed te herkennen aan het veervormig samengestelde blad, de witte bloemen in tuilen en later de rood-oranje vruchten. Ook 's winters valt de lijsterbes op door de extra grote knop aan het eind van de lange takken en twijgen.

LIJSTERBES
tak met knoppen

Op de lichtgrijze stam zijn de lange lichte dwarsstreepjes (lenticellen) kenmerkend. De bessen zijn op dat moment al lang soldaat gemaakt door merels, lijsters en spreuwen, die zorgen voor de verspreiding van de lijsterbes.

In het bijgeloof van vroeger stonden de eigenschappen van de lijsterbes hoog aangeschreven. Een kruis of lus van takken gaf bescherming tegen heksen en andere kwade zaken. Ook zouden de koeien meer melk geven als men ze met lijsterbestwijgen slaat.

U nadert nu een bijzonder en lommerrijk gedeelte van de Hooiweg. Vlak bij elkaar staan twee paardekastanjes, een linde, een wilg en een aantal knotlinden. Opvallend is de haag die bij de knotlinde rechts voor de boerderij nr. 163 begint. Het is een lindehaag, gevormd uit de wortelopslag die vaak na het knotten ontstaat. De lindehaag gaat over in een beukenhaag. Vóór de bouw van de garage liep de beukenhaag door tot aan de hoek van de Novastraat.

De knotlinden aan de overkant herinneren aan de aanwezigheid vroeger van een aantal boerderijtjes bij elkaar.

Als u de weg oversteekt, kunt u de knotlinden van dichtbij zien. Enkele jaren geleden hebben boomchirurgen ze behandeld. Het rotte hout, ook binnen in de stam, werd weggehaald zodat het regenwater beter weg kon stromen. Van de knothoofden werden stukken afgezaagd omdat die te zwaar waren geworden voor de stam. De schoongemaakte delen en wonden hebben een beschermende laag gekregen.

U steekt de Helmerdijk over en wandelt langs de eiken voorbij huis nr. 132. Bij de bank steekt u de Hooiweg over naar het rechter trottoir van de Novastraat. Het beeld van de straat wordt bepaald door een aantal grote bomen (o.a. beuken) in slechts twee particuliere tuinen. Bij huis nr. 8 staat een brede, opvallende, struikachtige boom. Deze soort is in tuinen zeer geliefd.

24. Beverboom (*Magnolia soulangeana*)

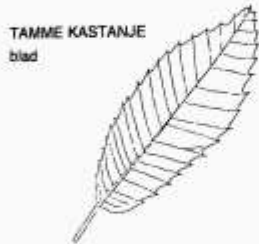
De magnolia wordt vaak tulpenboom genoemd, maar u weet inmiddels dat die naam verbonden is aan de liriiodendron (zie nr. 17).

Er bestaan ongeveer 80 soorten magnolia's, verspreid over grote delen van de wereld. Deze struikvorm komt uit het Verre Oosten. De prachtige wit met rose bloemen verschijnen in april vóór het blad. Soms hebben de bloemen te lijden van late nachtvorsten. Beschut planten is daarom belangrijk.

U wandelt de Novastraat uit en gaat rechtsaf de Hoofdweg op. Dit gedeelte Hoofdweg, vanaf de Kei tot aan de Raadhuislaan, is vrij kaal. Bij huis nr. 166 steekt u de Hoofdweg over naar de Raadhuislaan. Op de hoek staat een forse groenbemoste ruwe berk die van de ijzelstorm in maart 1987 te lijden heeft gehad. Ongeveer vijftien meter van de hoek gaat u onder een bijzondere poort door, die blijkt te bestaan uit een geknotte tamme kastanje.

25. Tamme kastanje (*Castanea sativa*)

De echte kastanje, waarvan de eetbare vruchten graag gezocht worden. Alleen na warme zomers worden de vruchten rijp. Dat is niet zo vreemd, want de tamme kastanje hoort thuis in Zuid-Europa. De Romeinen brachten hem, evenals de walnoot, naar onze streken.

Kenmerkend voor de tamme kastanje is de draaigroei van de stam; bij deze boom is dit verschijnsel helaas niet zo goed te zien.

Als u de heg waar u al vanaf de hoek langs loopt bekijkt, blijkt deze zeer gevarieerd te zijn. U ziet Japanse bottelroos, beuk, hulst, meidoorn, esdoorn en hop. Een eindje verder duikt uit de heg een treurwilg op.

26. Treurwilg (*Salix alba* 'Tristis')

De treurwilg is een decoratieve variëteit van de schietwilg, die in Nederland veel voorkomt op vochtige gronden, dikwijls als knotwilg.

Het blad is langwerpig en zeer smal. Vooral als de knoppen net opengaan is de boom erg mooi. Wilgen zijn tweehuizig, dat wil zeggen dat er manlijke en vrouwelijke bomen zijn.

In tegenstelling tot de meeste vroegbloeiers, zoals populier en iep, vindt bij de wilg de bestuiving niet door de wind, maar door insecten plaats.

Voor bijenhouders is de wilg ook een belangrijke boom door de honing in de katjes. Door de ruwe stam en de geknotte kruin verschaft de wilg veel vogels voedsel en een schuilplaats.

Het witte, taai hout wordt o.a. voor de fabricage van klompen en hockeysticks gebruikt. Belangrijk zijn de wilgetenen waarvan vlechtwerken gemaakt worden (dijkbescherming).

U steekt nu de straat over en ziet, weliswaar verborgen achter de heg en nog steeds in dezelfde tuin, ter hoogte van de treurwilg, een boom met een opvallend lichtgrijze stam. Dit is een walnoot.

27. Walnoot (*Juglans regia*)

Zoals bij de tamme kastanje al ter sprake kwam, werd de walnoot vanwege de waarde van de noten als voedselbron door de Romeinen ingevoerd vanuit de Kaukasus.

De walnoot wordt gekenmerkt door een korte stam, die snel overgaat in enkele zware, schuin omhoog wijzende takken. Door die groeiwijze watert de walnoot snel in, waardoor het kernhout kan gaan rotten. Dit levert goede hollen op o.a. voor steenuilen.

Van oudsher wordt de walnoot bij boerderijen geplant. Zowel de noot als de bolster werden vroeger gebruikt tegen vele kwalen zoals wormen en pest. Vooral het inwendige van de walnoot werd, vanwege de gelijkenis met de hersenen, goed geacht bij hersenziekten (signatuurleer).

Als u tot de hoek met de Schoollaan wandelt, ziet u in de hoektuin de laatste boom van de bomenwandelroute nl. een

28. Gewone acacia (*Robinia pseudoacacia*)

Uit de Latijnse naam blijkt dat de acacia eigenlijk geen acacia is (pseudo betekent onecht). De echte acacia is de Australische mimosa die in ons land vroeg in het voorjaar in de bloemenwinkels te koop is.

De gewone acacia heeft z'n naam te danken aan de Franse tuinman Robin, die de boom in 1595 uit Amerika naar Frankrijk bracht. Sindsdien is hij zeer veel aangeplant en zelfs verwilderd. Samen met de es is de acacia een van de bomen die het laatst in blad komen.

GEWONE ACACIA
blad

Eind mei of zelfs pas in juni komen de geveerde bladeren, die op die van de mimosa lijken(!), te voorschijn. De bloei met prachtige witte trossen vindt kort daarna plaats. De bloemen trekken veel bijen. Later ontstaan de peulen die de hele winter aan de boom blijven hangen. Een ander goed kenmerk om deze boom in de winter te herkennen is de stam met de sterk zigzag verlopende, zeer diepe schors.

Om bij het beginpunt terug te komen, wandelt u de Raadhuislaan uit en steekt vervolgens de Burgemeester Legroweg over naar de Prinses Beatrixlaan. Hiervandaan heeft u een fraai gezicht op de treurbeuk bij de vijver voor het Gemeentehuis.

U bent nu terug bij het beginpunt.

LINDE

Hieronder volgt een aantal titels van boeken en nuttige adressen.

Boeken:

Berk, Gait, L.: Zwerven door ons bomenland.
Uitgave Unieboek b.v.

Boom, Dr. B.K.: Nederlandse Dendrologie.
Uitgeverij Veenman en Zonen.

Hage, J.P.: Bomen en struiken in bos en veld.
Uitgeverij Moussault.

Herder de, W., van Veen, C.: Bomen in de winter.
Uitgeverij Zomer & Keuning.

Janson, ir. T.J.M.: Stadsbomen van Acer tot Zelkova.
Uitgave Bomenstichting.

Klinkspoor, Th. H.: Kosmos Bomenboek.
Uitgeverij Kosmos.

Bomennieuws, tijdschrift van de Bomenstichting.
Verschijnt 6 x per jaar - voor donateurs gratis.

Adressen:

Bomenstichting, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht
Telefoon 030-331328

Bomenwacht Drenthe, Stichting Landschapsbeheer Drenthe
Rodeweg 25, 9404 RM Assen. Telefoon 05920-16616

Plantsoenendienst Gemeente Eelde, telefoon 05907-1950

Werkgroep Bomen van het IVN
Contactpersoon: M. Spiljart, Nieuwe Akkers 44, Paterswolde,
Telefoon 05907-5537

Tenslotte: ZONDER BOMEN ZIJN WE GEEN MENS!

want bomen

- beïnvloeden het klimaat gunstig
- verbeteren de kwaliteit van de lucht
- dempen geluid
- verfraaien de omgeving
- vormen een binding met het verleden
- geven verbondenheid met de natuur en de seizoenen
- hebben recreatieve en edukatieve functies
- zijn bruikbaar voor architectonische doeleinden (b.v. accentueren van gebouwen, breken van ruimte)
- produceren hout, leveren nectar voor de honingproductie
- verschaffen dieren een huis.

BOOMNUMMERS

1. Leilinde (*Tilia vulgaris*)
2. Ruwe berk (*Betula pendula*)
Zachte berk (*Betula pubescens*)
3. Gewone esdoorn of ahorn (*Acer pseudoplatanus*)
4. Zomereik (*Quercus robur*)
5. Scherpe hulst (*Ilex aquifolium*)
6. Paardekastanje (*Aesculus hippocastanum*)
7. Gewone beuk (*Fagus sylvatica*)
8. Prieelberk (*Betula pendula* 'Youngii')
9. Bolesdoorn (*Acer platanoides* 'Globosum')
10. Stijve haagbeuk (*Carpinus betulus* 'Fastigiata')
11. *Betula jacquemontii*
12. Blauwe Atlasceder (*Cedrus atlantica* 'Glauca')
13. Hollandse linde (*Tilia vulgaris*)
14. Pluimiep (*Ulmus glabra* 'Exoniensis')
15. Vederesdoorn of Californische esdoorn (*Acer negundo*)
16. Schijnbeuk (*Nothofagus antarctica*)
17. Amerikaanse eik (*Quercus rubra*)
18. Tulpenboom (*Liriodendron tulipifera*)
19. Taxus (*Taxus baccata*)
20. Haagbeuk (*Carpinus betulus*)
21. Fluweelboom of azijnboom (*Rhus typhina*)
22. Watercypres (*Metasequoia glyptostroboides*)
23. Gewone lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)
24. Beverboom (*Magnolia soulangeana*)
25. Tamme kastanje (*Castanea sativa*)
26. Treurwilg (*Salix alba* 'Tristis')
27. Walnoot (*Juglans regia*)
28. Gewone acacia (*Robinia pseudoacacia*)

Colofon

Samenstelling:
Werkgroep Bomen van het IVN afd. Eelde

Zet en druk:
CAG - Groningen

Uitgave:

IVN afdeling Eelde-Paterswolde

VVV Eelde-Paterswolde

Uitgever 1989